

Nr 502

Av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., om slopande av dyrortsgrupperingen inom beskattningen, m. m.

Frågan om dyrortsgrupperingens avskaffande har länge varit aktuell. Alltmer gör sig den uppfattningen gällande att systemet till sina grunder är ohållbart. Strävandena att avveckla systemet har också krönts med viss framgång. Antalet ortsgupper har minskats och spännvidden har krympts. Enligt vår mening bör nu ytterligare steg tagas i denna riktning.

Genom beslut av 1954 års riksdag, på förslag av dåvarande regeringen, reducerades antalet ortsgupper från fem till fyra och spännvidden mellan högsta och lägsta dyrort minskades från 16 till 12 procent. Detta skedde genom att ortsgrupp 1 flyttades upp i ortsgrupp 2, varjämte vissa andra justeringar vidtogs i syfte att åstadkomma enhetliga dyrortsområden.

Mot bakgrunden av detta beslut framstår beslutet av 1957 års riksdag om ökning av spännvidden i lönegrupperingen som anmärkningsvärd. Antalet ortsgupper bibehölls visserligen oförminskat, men i löneklasserna 1—11 ökades spännvidden från 12 till 16 procent. Därigenom återställdes den större spännvidd som gällt före 1954 års beslut. Beslutet av 1957 års riksdag grundades inte på de noggranna överväganden, som eljest regelmässigt föregått dyrortsbesluten. Ändringen motiverades av marknads-mässiga skäl och avsåg att säkerställa rekryteringen av statsanställda inom de områden i de högsta dyrorterna, där rekryteringssvårigheter rådde.

När denna brist på arbetskraft inte längre gjorde sig gällande, togs frågan om ett återställande av den lägre spännvidden motionsvis upp i riksdagen. Förslaget om att frågan om återställande av spännvidden skulle upptagas vid förhandlingar med företrädare för de statsanställda avvisades emellertid av riksdagsmajoriteten. Motiveringen för beslutet var att riksdagen hemställt om en prisgeografisk undersökning och att det skulle vara att föregripa resultatet av denna undersökning, om man vidtog åtgärder i syfte att återställa spännvidden. 1957 års beslut om ökning av spännvidden motiverades emellertid icke av förändringar i levnadskostnaderna och grundades icke på prisgeografisk undersökning. Den senaste prisgeografiska undersökningen genomfördes 1951 och ledde i sinom tid till 1954 års beslut om slopandet av lägsta ortsguppen och en lägre spännvidd. 1956 års riksdag hemställde om en ny prisgeografisk undersökning. Det var sålunda vid 1957 års beslut, som man föregrep en kommande prisgeografisk undersökning. Om man senare hade återställt den tidigare mindre spännvidden,

hade det varit att återföra grupperingen till vad senaste prisgeografiska undersökning utvisat. Då hade också nästföljande prisgeografiska undersökning kunnat genomföras utan att vara föregripen av ur prisgeografisk synpunkt omotiverad åtgärd. Ur de statsanställdas i ortsgrupp 2 synpunkt är det beklagligt att ett återställande av spännvidden icke kunnat ske. Vissa av dem fick nämligen i samband med 1957 års beslut vidkännas t. o. m. en direkt lönesänkning och har sedan dess släpat efter.

Vår uppfattning att de prisgeografiska undersökningarna utgör ett bräckligt och bristfälligt underlag för grupperingssystemet synes vinna ökad anslutning. Kravet att spännvidden skall minskas utan avvaktande av prisgeografisk undersökning gör sig alltmer gällande. Visserligen har vi för vår del accepterat den prisgeografiska undersökningen som en framkomlig väg att avveckla systemet och också ansett att en sådan undersökning kan vara till viss vägledning vid fastställandet av sättet för avvecklingen. Däremot accepterar vi inte den prisgeografiska undersökningen som ett underlag för grupperingen. Det torde vara ogörligt att statistiskt fånga och mäta det numera så vida begreppet levnadsstandard. Därtill gör sig alltför många irrationella och omätbara faktorer gällande.

Även om sålunda de prisgeografiska undersökningarnas betydelse inte får överbetonas, är det beklagligt att den undersökning, som 1956 års riksdag hemställde om, förhalats på sätt som skett. Enligt vad som meddelades vid frågans behandling vid slutet av 1959 års riksdag hade då icke annan åtgärd vidtagits än att en utredningsman nyligen tillsatts för att utarbeta förslag till grunder för undersökningen. Skall dyrortssystemet kunna avvecklas inom rimlig tid är det nödvändigt att riksdagens beslut i frågan leder till åtgärd utan sådant utdraget dröjsmål, som förekommit i detta fall.

Ortsgrupperingsutredningens betänkande, som avlämnades 1957, har heller inte lett till någon åtgärd. Utredningen, i vilken deltog företrädare för de fyra demokratiska partierna, rekommenderade att man frångår ordningen med en av statsmakterna på grundval av dyrhetsundersökningar fastställd ortsgruppering. De prisgeografiska undersökningarna underkändes alltså som grund för systemet. Utredningen påtalade vidare den bristande enhetligheten i ortsgrupperingen i södra Sverige och ansåg detta vara en av den gällande grupperingens största svagheter. I fråga om skattegrupperingen föreslogs, att principbeslut skulle fattas om avveckling. Vidare föreslogs att ortsgrupp 2 från och med den 1 januari 1959 skulle flyttas upp i ortsgrupp 3. I fråga om lönegrupperingen övervägde utredningen att föreslå motsvarande uppflyttning fr. o. m. den 1 januari 1959. Då utredningen emellertid som nämnts funnit det nuvarande systemet ohållbart föreslog den införandet av ett s. k. marknadslönesystem, vilket borde bli föremål för utredning. Dock framhöll ortsgrupperingsutredningen att ortsgrupp 3 borde tjäna som riktpunkt för ett sådant system.

Ortsgrupperingsutredningens förslag har icke föranlett någon åtgärd

från regeringens sida. Motionsvis framfördes utredningens tankegångar vid 1958 års B-riksdag. Därvid föreslogs principbeslut om skattegrupperingens avveckling och att ortsgroup 2 i såväl löne- som skattehänseende fr. o. m. den 1 januari 1959 skulle uppflyttas i ortsgroup 3. Förslagen avvisades emellertid av riksdagens majoritet, nu med hänvisning till den kommande prisgeografiska undersökning, som samma riksdagsmajoritet helt hade förbigått vid 1957 års beslut om ökning av spännvidden.

Med hänsyn till dessa omständigheter är det uppenbarligen nödvändigt att frågan ånyo måste aktualiseras i riksdagen, om en avveckling skall kunna ske inom rimlig tid. Principbeslut bör enligt vår mening fattas om skattegrupperingens avveckling samt om att ortsgroup 2 i skattehänseende skall uppflyttas i ortsgroup 3 från och med den 1 januari 1961. I fråga om ortsgupperingens förslag beträffande marknadslönesystemet synes ingen åtgärd ha vidtagits av regeringen. Vi vill emellertid erinra om att ortsgupperingen föreslagit att marknadslönesystemet skulle baseras på ortsgroup 3. En uppflyttning av ortsgroup 2 i ortsgroup 3 i lönehänseende kan därför inte föregripa en eventuell prövning av marknadslönesystemets möjligheter och verkningar. Vi föreslår att även denna uppflyttning genomföres med effekt från den 1 januari 1961. Kostnaden för dessa åtgärder skulle för budgetåret 1960/61 uppgå till ca 10 milj. kronor, varav hälften faller på skattebortfall och hälften på löneutgifter.

Sedan principbeslut fattats om skattegrupperingens avveckling, bör en plan upprättas för tillvägagångssättet vid den fortsatta avvecklingen. Därvid bör den prisgeografiska undersökningen, som bör genomföras med stor skyndsamhet, kunna ge viss vägledning. Framför allt gäller detta de s. k. norrlandskostnaderna. Hårt klimat och stora avstånd är faktorer som icke kan elimineras. De gör sig alltid gällande även om betingelserna i övrigt är lika. Det är icke s. k. framkallad dyrhet. Ett särskilt hänsynstagande till dessa kallorts- och avståndskostnader är därför nödvändigt, speciellt för övre Norrland.

Genom de av oss föreslagna uppflyttningarna den 1 januari 1961 skulle över 80 procent av landets kommuner omfattande $\frac{2}{3}$ av landets innevånare tillhöra ortsgroup 3. Ca 55 procent av tjänstemännen på löneplan i statlig eller statsunderstödd verksamhet och ca 60 procent av den personal som är anställd av staten enligt kollektivavtal skulle tjänstgöra på orter i ortsgroup 3. En betydande del av ojämnheter och orättvisor i ortsgupperingssystemet skulle försvinna.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte

- a) i princip besluta om slopande av skattegrupperingen och införande av enhetliga skattefria avdrag inom skattesystemet, motsvarande nu gällande ortsavdrag i ortsgroup V,
- b) med verkan från den 1 januari 1961 vad beträffar be-

skattningen besluta uppflytta till grupp II nu hänförda orter till grupp III, samt

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

- 1) att en prisgeografisk undersökning snarast må genomföras,
- 2) att på grundval härav särskild utredning må utarbeta plan för fullständig avveckling av dyrortsgrupperingen i fråga om såväl skatter som löner, varvid även må prövas formen av en särskild kompensation till innevånare i Norrland med på grund av stora avstånd och klimatförhållanden höga levnadskostnader.

Stockholm den 27 januari 1960

Rune Gustavsson

i Alvesta

Fridolf Jansson

i Benestad

Stig F. Hansson

i Önnarp

Gustaf Svensson

i Vä

Nils G. Hansson

i Skegrie

Anders Pettersson

i Dahl

Fritz Börjesson

Johannes Antonsson

Harald Johnsson

John Johansson

i Gränö

Gunnar Larsson

i Luttra

J. W. Pettersson

i Norregård